

ภูมิอากาศจังหวัดอุดรธานี

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดอุดรธานีตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของประเทศไทย อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 123 เมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ 16,112.65 ตารางกิโลเมตร หรือ 10.07 ล้านไร่ และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 449 กิโลเมตร ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดหนองคาย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดสกลนคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดเลย

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดอุดรธานีเป็นที่ราบสูง โดยทิศตะวันตกมีภูเขาและป่าไม้ติดต่อกันเป็นแนวยาวตามเขตแดนของจังหวัดลงมาทางทิศใต้ ส่วนพื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่ราบสูงและค่อยๆ เอียงลาดลงสู่ที่ราบลุ่มทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด และมีสายน้ำไหลมารวมกันในพื้นที่ดังกล่าวและไหลลงสู่แม่น้ำโขง ทำให้พื้นที่บริเวณนี้เหมาะกับการเพาะปลูกโดยทั่วไป

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดอุดรธานี ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล ซึ่ง 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทยตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาวของประเทศไทย ทำให้จังหวัดอุดรธานีมียุทธอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน (ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม) ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป

ฤดูกาล

ฤดูกาลของจังหวัดอุดรธานี พิจารณาตามลักษณะของลมฟ้าอากาศของประเทศไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคมถึงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้ง โดยมีอากาศหนาวจัดในบางวัน และเดือนที่มีอากาศหนาวมากที่สุดจะอยู่ในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคม แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่แผ่ลงปกคลุมประเทศไทยในช่วงดังกล่าวด้วย

ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงว่างของฤดูมรสุม โดยมีลมทิศใต้และลมตะวันออกเฉียงใต้พัดปกคลุม ส่งผลให้มีอากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไป โดยเฉพาะในช่วงเดือนมีนาคมและเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวที่สุดของปี

ฤดูฝน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเอาความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย ประกอบกับในช่วงดังกล่าวร่องความกดอากาศต่ำที่พาดอยู่บริเวณภาคใต้ของประเทศไทยจะเลื่อนขึ้นมาพาดผ่านบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทำให้อากาศเริ่มชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป โดยเฉพาะเดือน

สิงหาคมเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกหนาแน่นมากที่สุดในรอบปี แต่อย่างไรก็ตามนอกจากปัจจัยดังกล่าวที่ทำให้มีฝนตกชุกแล้วยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวเข้าใกล้หรือเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงดังกล่าวด้วย

อุณหภูมิ

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและมีเทือกเขาติดต่อกันเป็นแนวยาวทำให้อากาศค่อนข้างร้อนอบอ้าวในช่วงฤดูร้อน และในช่วงฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวเย็นมาก โดยอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปี 26.8 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.0 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.4 องศาเซลเซียส เดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี ซึ่งเคยวัดอุณหภูมิสูงสุดได้ 43.9 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2503 ส่วนในช่วงฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวที่สุดในเดือนมกราคมวัดอุณหภูมิต่ำสุดได้ 2.5 องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2498

ฝน

โดยทั่วไปจังหวัดอุดรธานีมีฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีอยู่ระหว่าง 1000 - 16000 มิลลิเมตร ซึ่งพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดเป็นบริเวณที่มีฝนตกชุกมากกว่าบริเวณอื่นๆ โดยมีปริมาณฝนเฉลี่ยมากกว่า 1500 มิลลิเมตร ส่วนพื้นที่ทางตอนใต้ของจังหวัดตั้งแต่บริเวณอำเภอกุดจับและอำเภอไชยวานลงไปเป็นปริมาณที่มีฝนน้อยปริมาณฝนเฉลี่ยน้อยกว่า 1200 มิลลิเมตร สำหรับปริมาณฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีของจังหวัดอุดรธานี 1418.4 มิลลิเมตร และมีจำนวนวันที่ฝนตก 126 วัน โดยเดือนสิงหาคมเป็นเดือนที่มีฝนตกชุกมากที่สุดในรอบปี มีปริมาณฝนเฉลี่ย 285.1 มิลลิเมตร และมีฝนตก 22 วัน ปริมาณฝนมากที่สุดใน 24 ชั่วโมง วัดได้ 274.5 มิลลิเมตร เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2543

พายุหมุนเขตร้อน

พายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวผ่านหรือเข้าสู่จังหวัดอุดรธานี มีแหล่งกำเนิดจากทะเลจีนใต้และมหาสมุทรแปซิฟิกเหนือด้านตะวันตก โดยเคลื่อนตัวผ่านประเทศเวียดนาม กัมพูชาและลาวก่อนจะเข้าสู่ประเทศไทย ทำให้พายุหมุนเขตร้อนอ่อนกำลังเป็นพายุดีเปรสชันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่ค่อยก่อให้เกิดความเสียหายมากนัก แต่ยังคงทำให้เกิดฝนตกหนักถึงหนักมากจนก่อให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันได้ สำหรับช่วงเวลาที่พายุหมุนเขตร้อนเคลื่อนตัวผ่านจังหวัดนี้เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมเป็นต้นไปจนถึงเดือนตุลาคม โดยเฉพาะเดือนกันยายนเป็นช่วงที่พายุหมุนเขตร้อนมีโอกาสเคลื่อนเข้าสู่จังหวัดอุดรธานีได้มากที่สุด

จากสถิติในคาบ 66 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2494 - 2559 พบว่า พายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนตัวผ่านจังหวัดอุดรธานีมีทั้งหมด 25 ลูก และส่วนใหญ่มีกำลังแรงเป็นพายุดีเปรสชันทั้งหมด โดยเคลื่อนเข้ามาในเดือนพฤษภาคม 1 ลูก (2532) มิถุนายน 3 ลูก (2515, 2527, 2547) เดือนสิงหาคม 5 ลูก (2501, 2508, 2521, 2534, 2536) เดือนกันยายน 8 ลูก (2507(2), 2508, 2512, 2514, 2518, 2520, 2523, 2535) เดือนตุลาคม 6 ลูก (2495, 2507(3), 2528, 2556) และเดือนพฤศจิกายน 1 ลูก (2509)

ที่ตั้งสถานีอุตุนิยมวิทยาในจังหวัดอุดรธานี

สภาวะอากาศที่จัดทำขึ้นทั้งหมดนี้รวบรวมจากผลการตรวจอากาศของสถานีตรวจอากาศอุดรธานี (ประมาณละติจูด $17^{\circ} 52'$ เหนือ ลองจิจูด $102^{\circ} 43'$ ตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 174 เมตร) ได้ทำการตรวจสอบประกอบอุตุนิยมวิทยาต่างๆ วันละ 8 เวลา คือ 0100, 0400, 0700, 1000, 1300, 1600, 1900 และ 2200 น. แล้วส่งรายงานผลการตรวจไปยังกรมอุตุนิยมวิทยาเพื่อรวบรวมและจัดทำข้อมูลสถิติในรอบ 30 ปี ซึ่งสามารถติดต่อขอข้อมูลต่างๆ ได้โดยตรงกับสถานีฯ ตามที่อยู่ดังนี้

สถานีตรวจอากาศอุดรธานี ตั้งอยู่เลขที่ 551 หมู่ที่ 22 ถนนทหาร ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัด
อุดรธานี 41000 โทร. (042) 930274

หมายเหตุ - สถิติภูมิอากาศที่เป็นค่าเฉลี่ยใช้ข้อมูล คาบ 30 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2524 – 2553
- สถิติภูมิอากาศที่มีค่าเป็นที่สุดใช้ข้อมูล ตั้งแต่ พ.ศ. 2494 – 2559

ศูนย์ภูมิอากาศ สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา
กรมอุตุนิยมวิทยา
มิถุนายน 2560